

Η ΑΛΓΕΒΡΑ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Την επαύριο της παράλογης επίθεσης αυτοκτονίας κατά του Πενταγώνου και του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, ένας Αμερικανός εκφωνητής της τηλεόρασης είπε: «Σπάνια το καλό και το κακό έκαναν αισθητή την παρουσία τους τόσο ξεκάθαρα όσο την περασμένη Τρίτη. Άνθρωποι που μας ήταν άγνωστοι σφαγίασαν ανθρώπους που ξέραμε. Και το έκαναν με απέραντη ιταμότητα».1 Αμέσως μετά ξέσπασε σε κλάματα.

Εδώ είναι το πρόβλημα. Η Αμερική βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση με ανθρώπους που δεν ξέρει. Ωστόσο, προτού καν εντοπίσει την ταυτότητά τους ή αρχίσει έστω να αντιλαμβάνεται τη φύση των εχθρών της, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, με βεβιασμένη δημοσιότητα και ενοχλητική ρητορική, συγκρότησε ένα «Διεθνή Συνασπισμό κατά της Τρομοκρατίας», κινητοποίησε το στρατό της, την αεροπορία, το ναυτικό της, τα μέσα ενημέρωσης και τα ενέταξε όλ' αυτά στον αγώνα.

Το πρόβλημα είναι πως από τη στιγμή που η Αμερική πάει σε πόλεμο, δεν μπορεί να επιστρέψει χωρίς να έχει κάνει πόλεμο. Αν δε βρει εχθρούς, πρέπει, για χάρη των εξοργισμένων πολιτών της, να τους κατασκευάσει. Από τη στιγμή που θα αρχίσει ο πόλεμος, θα αναπτύξει μια δική του δυναμική, κι εμείς δε θα μπορούμε να καταλάβουμε γιατί γίνεται.

Εκείνο που παρακολουθούμε σήμερα είναι το θέαμα της ισχυρότερης χώρας του κόσμου να αντιδρά ενστικτωδώς και οργισμένα, καθοδηγούμενη από ένα παλιό μαχητικό ένστικτο και να προχωράει σ' ένα νέο είδος πολέμου. Ξαφνικά, ενώ η Αμερική θέλει να προστατεύσει τον εαυτό της, τα αμερικανικά πολεμικά πλοία, οι πύραυλοί της και τα F16 αεριωθούμενά της μοιάζουν πεπαλαιωμένα και άχρηστα. Τα όπλα με τα οποία θα διεξαχθούν οι πόλεμοι αυτού του αιώνα είναι οι σουγιάδες, τα σκαρπέλα και ο ψυχρός θυμός. Το κλειδί είναι η οργή. Περνά από τα τελωνεία απαρατήρητη και δε φαίνεται κατά τον έλεγχο των αποσκευών.

Ποιον πολεμάει η Αμερική; Στις 20 Σεπτεμβρίου του 2000, το Πεντάγωνο είπε πως είχε κάποιες αμφιβολίες για την ταυτότητα ορισμένων από τους αεροπειρατές. Την ίδια ημέρα, ο πρόεδρος Μπους δήλωνε: «Ξέρουμε επακριβώς ποιοι είναι οι τρομοκράτες και ποιες κυβερνήσεις τους υποστηρίζουν».2 Είναι σαν να γνωρίζει κάτι ο πρόεδρος Μπους που δε γνωρίζουν το FBI και το αμερικανικό κοινό.

Στο λόγο που εκφώνησε ο Μπους στο Κογκρέσο στις 20 Σεπτεμβρίου, αποκάλυψε τους εχθρούς της Αμερικής «εχθρούς της ελευθερίας». «Οι Αμερικανοί αναρωτιούνται γιατί μας μισούν», είπε. «Μισούν τις ελευθερίες μας — τη θρησκευτική μας ελευθερία, την ελευθερία λόγου, την ελευθερία να ψηφίζουμε και την ελευθερία να διαφωνούμε μεταξύ μας».3 Στο σημείο αυτό ζητά από τους ανθρώπους να κάνουν δύο άλματα πίστης: πρώτον, να αποδεχτούν πως οι εχθροί είναι όντως αυτοί τους οποίους κατονομάζει η κυβέρνηση των ΗΠΑ, έστω κι αν δεν

έχει ουσιώδεις ενδείξεις για να στηρίξει τις απόψεις της και, δεύτερον, να αποδεχτούν πως τα κίνητρα αυτού του εχθρού είναι εκείνα που υποδεικνύει η κυβέρνηση των ΗΠΑ, τα οποία όμως δεν μπορεί ούτε αυτά να στηρίξει.

Για στρατηγικούς, στρατιωτικούς και οικονομικούς λόγους είναι ζωτικής σημασίας για την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών να πείσει το αμερικανικό κοινό πως δέχονται επίθεση η προσήλωση της Αμερικής στην ελευθερία και τη δημοκρατία και ο αμερικανικός τρόπος ζωής. Στην κατάσταση οργής, θυμού και θλίψης που επικρατεί, είναι εύκολο να περάσει μια τέτοια άποψη. Ωστόσο, αν αυτό αληθεύει, είναι λογικό να αναρωτηθεί κανείς γιατί επελέγησαν ως στόχοι των επιθέσεων τα σύμβολα της οικονομικής και στρατιωτικής κυριαρχίας της Αμερικής, δηλαδή το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου και το Πεντάγωνο. Γιατί όχι το Άγαλμα της Ελευθερίας; Μήπως η θανατηφόρα οργή που οδήγησε στις επιθέσεις δεν είχε στόχο την αμερικανική δημοκρατία και ελευθερία αλλά τη στήριξη και την προσκόλληση της αμερικανικής κυβέρνησης σε άλλα, εντελώς αντίθετα πράγματα, όπως τη στρατιωτική και οικονομική τρομοκρατία, τις εξεγέρσεις, τις στρατιωτικές δικτατορίες, τον θρησκευτικό φανατισμό και την αδιανόητη —έξω από την Αμερική— γενοκτονία;

Για τον μέσο Αμερικανό, που βυθίστηκε τόσο πρόσφατα σε πένθος, θα πρέπει να είναι πολύ σκληρό να κοιτάζει τον κόσμο με μάτια γεμάτα δάκρυα και να αντικρίζει κάτι που να μπορεί να του φανεί ως αδιαφορία. Είναι όμως απλώς ένας οίωνός. Μια έλλειψη έκπληξης. Η κουρασμένη γνώση πως ό,τι γίνεται ένα γύρω φτάνει κάποια στιγμή και σ' εμάς. Ο αμερικανικός λαός θα πρέπει να ξέρει πως δε μισούν αυτόν αλλά την πολιτική της κυβέρνησής του. Όλους μάς συγκίνησε το θάρρος και η δύναμη που επέδειξαν οι Αμερικανοί πυροσβέστες, οι άντρες των σωστικών συνεργειών και οι συνηθισμένοι υπάλληλοι τις ημέρες μετά τις επιθέσεις. Οι Αμερικανοί δε θα πρέπει να αμφιβάλουν πως οι ίδιοι, οι καταπληκτικοί μουσικοί τους, οι συγγραφείς τους, οι ηθοποιοί τους, οι θαυμαστοί αθλητές τους και οι ταινίες τους τυγχάνουν παγκόσμιας αναγνώρισης.

Η θλίψη των Αμερικανών γι' αυτό που συνέβη υπήρξε απέραντη και πήρε τεράστια δημοσιότητα. Θα ήταν γκροτέσκο να περιμένει κανείς πως θα μπορούσε να διαβαθμιστεί ή να ρυθμιστεί η αγωνία που προκάλεσε. Παρ' όλα αυτά, είναι κρίμα που δεν επωφελήθηκαν απ' αυτή την ευκαιρία και, αντί να προσπαθήσουν να καταλάβουν τους λόγους για τους οποίους συνέβη η 11η Σεπτεμβρίου, σφετερίστηκαν τη λύπη όλου του κόσμου για να πενήσουν και να πάρουν εκδίκηση μόνο για τον εαυτό τους. Έτσι, εναπόκειται σ' εμάς τους υπόλοιπους να θέσουμε κάποιες σκληρές ερωτήσεις και να πούμε κάποια σκληρά πράγματα. Γι' αυτό μάλιστα τον κόπο μας και την κακή στιγμή που διαλέξαμε, θα γίνουμε αντιπαθείς, θα μας αγνοήσουν κι ίσως κάποια στιγμή να μας κλείσουν το στόμα.

Κατά πάσα πιθανότητα ο κόσμος δε θα μάθει ποτέ ποιο ήταν το κίνητρο των συγκεκριμένων αεροπειρατών που έριξαν τα αεροπλάνα στα συγκεκριμένα αμερικανικά κτίρια. Δεν επιζητούσαν δόξα. Δεν άφησαν σημειώματα για την αυτοκτονία τους. Δεν άφησαν πολιτικά μηνύματα και καμία πολιτική οργάνωση δεν

ανέλαβε την ευθύνη για τις επιθέσεις. Το μόνο που ξέρουμε είναι πως η πίστη τους σ' αυτό που έκαναν τους γύμνωσε από το φυσικό ανθρώπινο ένστικτο της επιβίωσης ή οποιασδήποτε ελπίδας να τους θυμούνται. Είναι σαν να μην μπορούσαν να περιορίσουν το μέγεθος της οργής τους σε κάτι μικρότερο απ' αυτό που έκαναν, κι αυτό που έκαναν προκάλεσε ρήγμα στον κόσμο που ξέρουμε. Λόγω έλλειψης πληροφοριών, οι πολιτικοί, οι πολιτικοί σχολιαστές και κάποιοι συγγραφείς —όπως εγώ— θα επενδύσουν την πράξη αυτών των ανθρώπων με τη δική τους πολιτική άποψη, με τις δικές τους ερμηνείες. Αυτή η μελέτη, αυτή η ανάλυση του πολιτικού κλίματος μέσα στο οποίο συνέβησαν οι επιθέσεις δεν μπορεί παρά να αποβεί σε καλό.

Ωστόσο, ο πόλεμος παίρνει διαστάσεις. Ό,τι απομένει να ειπωθεί πρέπει να ειπωθεί γρήγορα.

Προτού η Αμερική τεθεί επικεφαλής του «Διεθνούς Συνασπισμού κατά της Τρομοκρατίας», προτού αναγκάσει τις υπόλοιπες χώρες να λάβουν ενεργό μέρος σε μια θεϊκή σχεδόν αποστολή —η «Επιχείρηση Αιώνια Δικαιοσύνη» μετονομάστηκε σε «Επιχείρηση Διαρκούς Ειρήνης», επειδή έγινε υπόδειξη πως η πρώτη ονομασία θα μπορούσε να προσβάλει τους μουσουλμάνους που πιστεύουν πως μόνον ο Αλλάχ μπορεί και απονέμει αιώνια δικαιοσύνη— θα ήταν καλό να δοθούν μερικές διευκρινίσεις. Για παράδειγμα, Αιώνια Δικαιοσύνη και Διαρκής Ειρήνη για ποιον; Πρόκειται γενικά για πόλεμο της Αμερικής κατά της τρομοκρατίας; Και τι ακριβώς επιζητεί να εκδικηθεί; Την τραγική απώλεια 7.000 ανθρώπων; Την κατακρήμνιση δεκαπέντε εκατομμυρίων τετραγωνικών μέτρων κτιριακών εγκαταστάσεων στο Μανχάταν;⁴ Την καταστροφή μιας πτέρυγας του Πενταγώνου; Την απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας; Τη χρεοκοπία κάποιων αεροπορικών εταιρειών και την πτώση που σημειώθηκε στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης; Ή μήπως πρόκειται για κάτι παραπάνω από αυτό;

Το 1996, η Μαντλίν Ολμπράιτ, αντιπρόσωπος τότε των Ηνωμένων Πολιτειών στον ΟΗΕ, όταν σε μια τηλεοπτική εκπομπή πανεθνικής εμβέλειας ρωτήθηκε πώς αισθανόταν που πεντακόσιες χιλιάδες παιδιά στο Ιράκ είχαν πεθάνει εξαιτίας των αμερικανικών οικονομικών κυρώσεων, απάντησε πως επρόκειτο για μια «πολύ δύσκολη επιλογή», αλλά συνυπολογίζοντας τα πάντα «πιστεύουμε πως άξιζε τον κόπο».⁵ Η Μαντλίν Ολμπράιτ δεν έχασε ποτέ τη δουλειά της εξαιτίας αυτής της δήλωσης. Εξακολούθησε να ταξιδεύει σ' όλο τον κόσμο, αντιπροσωπεύοντας τις επιδιώξεις της κυβέρνησης των ΗΠΑ ή, πιο σωστά, υπερασπιζόμενη τις κυρώσεις κατά του Ιράκ και φροντίζοντας να συνεχιστούν. Στο μεταξύ, τα παιδιά εξακολουθούν να πεθαίνουν.

Να λοιπόν πού βρίσκεται το θέμα: στη διαφορούμενη διάκριση μεταξύ πολιτισμού και αγριότητας, μεταξύ της «σφαγής αθώων ανθρώπων» ή, αν προτιμάτε, «μιας σύγκρουσης πολιτισμών» και «παράπλευρων απωλειών». Πρόκειται για την περίπλοκη και ιδιόμορφη Άλγεβρα της Αιώνιας Δικαιοσύνης. Πόσοι νεκροί Ιρακινοί θα χρειαστούν για να γίνει ο κόσμος καλύτερος; Πόσοι νεκροί Αφγανοί για κάθε νεκρό Αμερικανό; Πόσα νεκρά παιδιά για κάθε νεκρό άντρα; Πόσοι νεκροί μουτζαχεντίν για κάθε νεκρό επενδυτή τραπεζίτη;

Καθώς παρακολουθούμε υπνωτισμένοι, η Επιχείρηση Διαρκής Ελευθερία ξεδιπλώνεται στις οθόνες της τηλεόρασης. Ένας συνασπισμός των υπερδυνάμεων του κόσμου συγκεντρώνεται κατά του Αφγανιστάν, μιας από τις πιο φτωχές και πιο τσακισμένες και κατεστραμμένες από τον πόλεμο χώρες, όπου η κυβέρνηση των Ταλιμπάν προσφέρει καταφύγιο στον Οσάμα μπιν Λάντεν, τον άνθρωπο που υποτίθεται ότι είναι υπεύθυνος για την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου. Το μόνο πράγμα που μπορεί να θεωρηθεί παράπλευρη απώλεια στο Αφγανιστάν είναι οι κάτοικοί του. (Ανάμεσα σ' αυτούς και μισό εκατομμύριο ανάπηρα ορφανά. Υπάρχουν εκθέσεις που αναφέρουν πως ανάπηρα παιδιά τρέχουν πανικόβλητα κουτσαίνοντας, όταν τα αεροπλάνα ρίχνουν τεχνητά πόδια στα απομακρυσμένα δυσπρόσιτα χωριά.)⁶ Η οικονομία του Αφγανιστάν κείτεται σε ερείπια. Στην ουσία, το πρόβλημα για ένα στρατό εισβολής είναι πως στο Αφγανιστάν δεν υπάρχουν συμβατικές συντεταγμένες ή σημεία βάσει των οποίων να μπορεί κάποιος να καταστρώσει σχέδια επί χάρτου^ δεν υπάρχουν στρατιωτικές βάσεις, βιομηχανικά συγκροτήματα, εργοστάσια επεξεργασίας νερού. Τα αγροκτήματα έχουν μετατραπεί σε μαζικούς τάφους και ολόκληρη η ύπαιθρος είναι σπαρμένη με νάρκες. Σύμφωνα με τους πιο πρόσφατους υπολογισμούς, αυτές ανέρχονται σε δέκα εκατομμύρια.⁷ Ο αμερικανικός στρατός, λοιπόν, για να πάει εκεί τους στρατιώτες του, θα πρέπει να καθαρίσει πρώτα τον τόπο από τις νάρκες και να κατασκευάσει δρόμους. Ένα εκατομμύριο Αφγανοί, φοβούμενοι αμερικανική επίθεση, έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους και έχουν συρρεύσει στα σύνορα του Αφγανιστάν με το Πακιστάν. Τα Ηνωμένα Έθνη υπολογίζουν πως οκτώ εκατομμύρια Αφγανοί θα χρειαστούν επείγουσα βοήθεια,⁸ καθώς τα αποθέματα τροφίμων έχουν αρχίσει να εξαντλούνται—οι υπηρεσίες τροφίμων και βοήθειας έχουν αποχωρήσει— ενώ το BBC αναφέρει πως εκεί έχει αρχίσει να εκτυλίσσεται μια από τις χειρότερες ανθρωπιστικές κρίσεις των τελευταίων ετών.⁹ Δείγμα της Αιώνιας Δικαιοσύνης στον καινούργιο αιώνα. Πολίτες που λιμοκτονούν, ενώ άλλοι περιμένουν να σκοτωθούν.

Στην Αμερική συζητούν σοβαρά «να βομβαρδίσουν το Αφγανιστάν τόσο σφοδρά, ώστε να το γυρίσουν στην Εποχή του Λίθου». Ας τους πει, παρακαλώ, κάποιος πως το Αφγανιστάν βρίσκεται ήδη στην Εποχή του Λίθου¹⁰ και πως—αν αυτό αποτελεί κάποια παρηγοριά γι' αυτούς— η Αμερική έχει συμβάλει αρκετά στην κατάσταση αυτή. Οι Αμερικανοί μπορεί να είναι λίγο μπερδεμένοι σχετικά με το πού βρίσκεται το Αφγανιστάν—μαθαίνουμε από ρεπορτάζ πως στις ΗΠΑ υπάρχει μεγάλη ζήτηση χαρτών αυτής της χώρας—¹¹, αλλά η κυβέρνηση των ΗΠΑ και οι Αφγανοί είναι παλιοί φίλοι. Το 1979, μετά την εισβολή των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν, η CIA και η ISI (οι μυστικές υπηρεσίες του Πακιστάν) εξαπέλυσαν τη μεγαλύτερη μετά τον πόλεμο του Βιετνάμ κρυφή επιχείρηση της CIA.¹² Σκοπός τους ήταν να τιθαसेύσουν την αφγανική αντίσταση κατά των Σοβιετικών και να τη διευρύνουν σε ιερό πόλεμο, ένα ισλαμικό τζιχάντ που θα έστρεφε τις εντός της Σοβιετικής Ένωσης μουσουλμανικές χώρες κατά του κομμουνιστικού καθεστώτος και που κάποια στιγμή θα το αποσταθεροποιούσε. Όταν άρχισε η επιχείρηση αυτή, σκοπός της ήταν να μετατρέψει το Αφγανιστάν σε Βιετνάμ της Ρωσίας. Η επιχείρηση εξελίχθηκε σε κάτι παραπάνω. Με τα χρόνια και μέσω της ISI, η CIA χρηματοδότησε και στρατολόγησε δεκάδες χιλιάδες ριζοσπάστες μουτζαχεντίν από σαράντα μουσουλμανικές χώρες ως στρατιώτες του ακήρυχτου πολέμου που διεξήγε η Αμερική.¹³ Το σύνολο των μουτζαχεντίν αυτών αγνοούσε πως έκαναν το τζιχάντ τους για λογαριασμό του μπαρμπα-Σαμ. (Η ειρωνεία είναι πως η Αμερική αγνοούσε επίσης πως χρηματοδοτούσε ένα μελλοντικό πόλεμο εναντίον της.)

Η CIA χορηγούσε αφειδώς χρήματα και στρατιωτικό υλικό αλλά οι γενικές δαπάνες είχαν γίνει υπέρογκες και χρειάζονταν όλο και περισσότερα χρήματα. Οι μουτζαχεντίν διέταξαν τους αγρότες να φυτέψουν όπιο ως «επαναστατικό φόρο».14 Με την προστασία της ISI δημιουργήθηκαν σ' όλο το Αφγανιστάν εκατοντάδες εργαστήρια παρασκευής ηρωίνης. Μέσα σε δύο χρόνια μετά την άφιξη της CIA στο Πακιστάν, η περιοχή στα σύνορα Αφγανιστάν-Πακιστάν είχε μεταβληθεί στον μεγαλύτερο παραγωγό ηρωίνης στον κόσμο και η μεγαλύτερη πηγή τροφοδοσίας με ηρωίνη των αμερικανικών δρόμων. Το ετήσιο κέρδος λέγεται πως έφτανε τα 100 έως 200 δισεκατομμύρια δολάρια, τα οποία επενδύονταν στην εκπαίδευση και στον εξοπλισμό.15 Το 1989, οι Ρώσοι, αφού αιμορράγησαν έπειτα από δέκα χρόνια συνεχών συγκρούσεων, αποχώρησαν από το Αφγανιστάν αφήνοντας πίσω τους τον πολιτισμό του σε ερείπια. Ο εμφύλιος πόλεμος όμως συνέχισε να μαίνεται στο Αφγανιστάν και το τζιχάντ απλώθηκε στην Τσετσενία, στο Κόσοβο και κάποια στιγμή και στο Κασμίρ.

Το 1966, οι Ταλιμπάν —μία περιθωριακή μέχρι τότε αίρεση επικίνδυνων και σκληροπυρηνικών φονταμενταλιστών— κατάφεραν και κατέλαβαν την εξουσία στο Αφγανιστάν. Τους χρηματοδότησε η ISI, αυτή η παλιά σύντροφος στα όπλα της CIA, και τους υποστήριξαν πολλά από τα πολιτικά κόμματα του Πακιστάν.16 Οι Ταλιμπάν εγκατέστησαν ένα καθεστώς τρόμου. Τα πρώτα τους θύματα ήταν οι ίδιοι οι συμπατριώτες τους και ιδίως οι γυναίκες. Έκλεισαν τα σχολεία για κορίτσια, απέλυσαν από τις κυβερνητικές θέσεις όλες τις γυναίκες υπαλλήλους και επέβαλαν το νόμο της σαρία, σύμφωνα με τον οποίο η γυναίκα που θα κριθεί «ανήθικη» τιμωρείται με λιθοβολισμό μέχρι θανάτου και η χήρα που θα συλληφθεί να διαπράττει μοιχεία ενταφιάζεται ζωντανή.17 Αν λάβουμε υπόψη μας τις μέχρι τώρα επιδόσεις της κυβέρνησης των Ταλιμπάν στον τομέα των ατομικών δικαιωμάτων, είναι μάλλον απίθανο πως η προοπτική ενός πολέμου ή η απειλή κατά της ζωής των αμάχων θα την τρομάξει ή θα την εκτρέψει από τους σκοπούς της.

Ύστερα απ' όλα όσα συνέβησαν, αποτελεί έσχατη ειρωνεία το γεγονός ότι οι Αμερικανοί και οι Ρώσοι δίνουν τα χέρια για να ξανακαταστρέψουν το Αφγανιστάν. Το ερώτημα είναι: Μπορεί να καταστρέψει κανείς κάτι κατεστραμμένο; Η ρίψη περισσότερων βομβών στο Αφγανιστάν θα κονιορτοποιήσει τα ερείπια, θα ανασκάψει μερικούς παλιούς τάφους και θα ταράξει την ησυχία των νεκρών. Το ερημωμένο τοπίο του Αφγανιστάν υπήρξε ο εντάφιος χώρος του σοβιετικού κομμουνισμού και ο βατήρας για τη μονοπολική παγκόσμια κυριαρχία της Αμερικής. Δημιούργησε χώρο για τον νέο καπιταλισμό και την παγκοσμιοποίηση, όπου κυριαρχεί επίσης η Αμερική. Και τώρα το Αφγανιστάν πρόκειται να γίνει το νεκροταφείο για τους στρατιώτες των διάφορων εθνοτήτων που θα πάνε να πολεμήσουν και να νικήσουν για χάρη της Αμερικής.

Και οι πιστοί σύμμαχοι της Αμερικής; Το Πακιστάν έχει υποφέρει κι αυτό υπέρμετρα. Η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών δε διστάζει να υποστηρίξει στρατιωτικές

δικτατορίες οι οποίες αναστέλλουν τις δημοκρατικές διαδικασίες σ' αυτή τη χώρα. Στο Πακιστάν, πριν από την επέλευση της CIA, υπήρχε μια μικρή, αγροτική αγορά οπίου. Μεταξύ του 1979 και του 1985, ο αριθμός των ναρκομανών, ο οποίος ήταν μέχρι τότε ασήμαντος, αυξήθηκε αλματωδώς.¹⁸ Ακόμα και πριν από τις 11 Σεπτεμβρίου υπήρχαν εκατομμύρια Αφγανοί πρόσφυγες που ζούσαν σε κατασκηνώσεις κατά μήκος των συνόρων με το Πακιστάν. Η οικονομία του Πακιστάν καταρρέει. Οι βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των διάφορων αιρέσεων, τα προγράμματα δομικών προσαρμογών της παγκοσμιοποίησης και οι βαρόνοι των ναρκωτικών κομματιάζουν τη χώρα.¹⁹ Τα κέντρα εκπαίδευσης τρομοκρατών και οι μαντράσες*, που είχαν δημιουργηθεί για να πολεμήσουν τους Σοβιετικούς, έχουν σπαρεί σ' όλη τη χώρα σαν τα δόντια του δράκου και παράγουν φονταμενταλιστές με τρομακτική λαϊκή απήχηση μέσα στο ίδιο το Πακιστάν. Οι Ταλιμπάν, τους οποίους η πακιστανική κυβέρνηση υποστήριζε, χρηματοδοτούσε και προωθούσε επί χρόνια, έχουν υλικές και στρατηγικές συμμαχίες με τα πολιτικά κόμματα του Πακιστάν.²⁰ Σήμερα, η κυβέρνηση των ΗΠΑ ζητά (ζητά;) από το Πακιστάν να πνίξει το χαϊδεμένο κατοικίδιο που έτρεφε με τα ίδια της τα χέρια στην πίσω αυλή της. Ο πρόεδρος Μουσάραφ, που έχει δηλώσει την υποστήριξή του προς τις ΗΠΑ, μπορεί να βρεθεί κάποια στιγμή αντιμέτωπος με μια κατάσταση που μοιάζει με εμφύλιο πόλεμο.²¹

Η Ινδία, εν μέρει λόγω της γεωγραφικής της θέσης και εν μέρει χάρη στο όραμα των προηγούμενων ηγετών της, έχει σταθεί μέχρι τώρα τυχερή και έχει βρεθεί έξω απ' αυτό το μεγάλο παιχνίδι. Αν είχε παρασυρθεί σ' αυτό, είναι σχεδόν βέβαιο πως η δημοκρατία μας, με τη σημερινή της μορφή, δε θα είχε επιζήσει. Σήμερα όμως, κάποιοι από εμάς βλέπουν με τρόμο την ινδική κυβέρνηση να κουνάει απεγνωσμένα τους γοφούς της και να ζητά από τις Ηνωμένες Πολιτείες να εγκαταστήσουν τις βάσεις τους στην Ινδία και όχι στο Πακιστάν.²² Αν λάβει κανείς υπόψη του αυτή την περιβλεπτή άποψη του σκοτεινού πεπρωμένου του Πακιστάν, δεν είναι απλώς παράξενο αλλά κυριολεκτικά ανήκουστο το ότι η Ινδία ζητά κάτι τέτοιο. Κάθε χώρα του Τρίτου Κόσμου με εύθραυστη οικονομία και περίπλοκη κοινωνική δομή θα πρέπει να έχει μάθει πια πως η έκκληση σε μια υπερδύναμη όπως η Αμερική — άσχετα αν λέει πως θα μείνει ή είναι περαστική — είναι σαν να ζητάς να ρίξουν στα τζάμια του παραθύρου σου ένα τούβλο.

Στον καταιγισμό των μέσων ενημέρωσης που εξαπολύθηκε μετά την 11η Σεπτεμβρίου, τα μεγάλα τηλεοπτικά δίκτυα αγνόησαν κραυγαλέα την ιστορία της αμερικανικής ανάμειξης στο Αφγανιστάν. Έτσι, για όσους δεν ξέρουν την ιστορία αυτή, η τηλεοπτική κάλυψη των επιθέσεων μπορεί να αποβεί συγκινητική, διεγερτική και, για τους κυνικούς, ίσως και ευχάριστη. Όσοι όμως γνωρίζουν την πρόσφατη Ιστορία του Αφγανιστάν, θα βρουν την παρουσίαση του θέματος από μέρους της αμερικανικής τηλεόρασης και τη ρητορική περί «Διεθνούς Συνασπισμού κατά της Τρομοκρατίας» απλώς προσβλητική. Ο «ελεύθερος Τύπος» της Αμερικής καθώς και η «ελεύθερη αγορά» μπορεί να θεωρηθούν πως ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό γι' αυτό.

Η επιχείρηση Διαρκής Ειρήνη διεξάγεται προφανώς για να διατηρηθεί ο αμερικανικός τρόπος ζωής. Θα καταλήξει όμως στην πλήρη υπονόμευσή του. Θα σπείρει σ' όλο τον κόσμο ακόμα πιο πολύ μίσος και οργή. Για τους καθημερινούς ανθρώπους στην Αμερική σημαίνει μια ζωή σ' ένα κλίμα αρρωστημένης

αβεβαιότητας. Θα είναι ασφαλή τα παιδιά μας στο σχολείο; Μήπως διοχετεύσουν αέριο νεύρων στο μετρό; Μήπως βάλουν βόμβα στην αίθουσα κάποιου κινηματογράφου; Θα γυρίσει απόψε ο αγαπημένος μου; Έχουν υπάρξει προειδοποιήσεις για την πιθανότητα ενός βιολογικού πολέμου —ευλογία, βουβωνική πανώλη, άνθρακας— και για τη θανάσιμη χρησιμοποίηση των αβλαβών αεροπλάνων για τους αεροψεκασμούς.²³ Ο θάνατος κάθε τόσο λίγων ανθρώπων μπορεί να αποδειχτεί πολύ χειρότερος από τη συνολική εκμηδένιση με μια πυρηνική βόμβα.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ και αναμφίβολα οι κυβερνήσεις σ' όλο τον κόσμο θα εκμεταλλευτούν το πολεμικό κλίμα για να φιμώσουν τις πολιτικές ελευθερίες, να περιορίσουν την ελευθερία του λόγου, να απολύσουν εργάτες, να πιέσουν εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες, να περικόψουν δημόσιες δαπάνες και να διοχετεύσουν μεγάλα χρηματικά ποσά στη βιομηχανία όπλων. Με ποιο στόχο; Ο πρόεδρος Μπους δεν μπορεί να απαλλάξει τον κόσμο από τους κακούς, στον ίδιο βαθμό που δεν μπορεί να τον γεμίσει με αγίους.²⁴ Είναι παράλογο η κυβέρνηση των ΗΠΑ να βαυκαλίζεται ακόμα με την ιδέα πως μπορεί, ασκώντας περισσότερη βία και καταπίεση, να ξεριζώσει την τρομοκρατία. Η τρομοκρατία είναι το σύμπτωμα. Δεν είναι η ασθένεια. Η τρομοκρατία δεν έχει χώρα. Είναι διεθνής και παγκόσμια, όπως επιχειρήσεις σαν την Κόκα Κόλα, την Πέπσι ή τη Νάικ. Με τις πρώτες ενδείξεις αναταραχής, οι τρομοκράτες μπορούν να τα μαζέψουν και να μεταφέρουν τα «εργοστάσιά τους» από χώρα σε χώρα, αναζητώντας καλύτερους όρους. Όπως ακριβώς κάνουν οι πολυεθνικές.

Η τρομοκρατία είναι ένα φαινόμενο που πιθανόν να μην εκλείψει ποτέ. Ωστόσο, για να περιοριστεί, το πρώτο που πρέπει να κάνει η Αμερική είναι να κατανοήσει τουλάχιστον πως σ' αυτόν εδώ τον πλανήτη υπάρχουν και άλλα έθνη και άλλα ανθρώπινα όντα που, ακόμα κι αν δεν εμφανίζονται στην τηλεόραση, έχουν έρωτες και λύπες, ιστορίες, τραγούδια και πίκρες και, βέβαια, δικαιώματα. Αντί γι' αυτό, όταν ρώτησαν τον Ντόναλντ Ράμσφελντ, υπουργό Άμυνας των ΗΠΑ, ποια θα ήταν η νίκη της Αμερικής σ' αυτό τον πόλεμο, εκείνος απάντησε πως αν μπορούσε να πείσει τον κόσμο ότι πρέπει να επιτραπεί στους Αμερικανούς να συνεχίσουν τον τρόπο ζωής τους, αυτό θα το θεωρούσε νίκη.²⁵

Η επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου ήταν το επισκεπτήριο από έναν κόσμο που έχει υποφέρει φοβερά. Το μήνυμα μπορεί να γράφτηκε από τον Μπιν Λάντεν —ποιος ξέρει;— και να στάλθηκε με τους αγγελιαφόρους του. Θα μπορούσε όμως να έχει υπογραφεί μια χαρά από τα φαντάσματα των θυμάτων από τους μέχρι σήμερα πολέμους που έχει διεξαγάγει η Αμερική.

Από τα εκατομμύρια δηλαδή που σκοτώθηκαν στην Κορέα, στο Βιετνάμ και στην Καμπότζη, από τους δεκαεπτάμισι χιλιάδες ανθρώπους που σκοτώθηκαν όταν το Ισραήλ —με την υποστήριξη των ΗΠΑ— εισέβαλε στο Λίβανο το 1982, από τους δεκάδες χιλιάδες Ιρακινούς που σκοτώθηκαν στην επιχείρηση Καταιγίδα της Ερήμου, από τους χιλιάδες Παλαιστίνιους που έχασαν τη ζωή τους πολεμώντας ενάντια στην ισραηλινή κατοχή της Δυτικής Όχθης.²⁶ Ακόμα, από τα εκατομμύρια που θανάτωσαν στη Γιουγκοσλαβία, τη Σομαλία, την Αϊτή, τη Χιλή, τη Νικαράγουα, στο Ελ

Σαλβαδór, στη Δομινικανή Δημοκρατία και στον Παναμά οι τρομοκράτες, οι δικτάτορες και οι γενοκτόνοι τους οποίους η αμερικανική κυβέρνηση υποστηρίζει, εκπαιδεύει, χρηματοδοτεί και εφοδιάζει με όπλα. Και φυσικά ο κατάλογος αυτός απέχει πολύ από το να είναι πλήρης.

Για μια χώρα που έχει αναμειχθεί σε τόσους πολέμους και τόσες διενέξεις, ο αμερικανικός λαός είναι εξαιρετικά τυχερός. Η επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου ήταν η δεύτερη μόνο που έγινε επί αμερικανικού εδάφους μέσα σ' έναν αιώνα. Η πρώτη ήταν το Περλ Χάρμπορ. Τα αντίποινα γι' αυτό κράτησαν καιρό αλλά τελείωσαν με το Ναγκασάκι και τη Χιροσίμα. Αυτή τη φορά, όμως, ο κόσμος παρακολουθεί με κομμένη την ανάσα τον επικείμενο τρόμο.

Πρόσφατα, κάποιος είπε πως αν δεν υπήρχε ο Οσάμα μπιν Λάντεν, η Αμερική θα έπρεπε να τον εφεύρει.²⁷ Κατά κάποιο τρόπο όμως η Αμερική είναι αυτή που τον έχει εφεύρει. Ο Λάντεν ήταν ανάμεσα στους πολεμιστές του Ιερού Πολέμου που πήγαν στο Αφγανιστάν το 1979, όταν η CIA άρχισε εκεί τις επιχειρήσεις της. Έχει την ξεχωριστή τιμή να είναι δημιουργήμα της CIA και να καταζητείται από το FBI. Μέσα σ' ένα δεκαπενθήμερο προήχθη και από απλός ύποπτος έγινε ο πρωταρχικός ύποπτος, ενώ, στη συνέχεια, παρά την έλλειψη ουσιαστικών ενδείξεων, βρέθηκε στην κορυφή εκείνων που «καταζητούνται νεκροί ή ζωντανοί».

Απ' όσα έχουν προκύψει ως τώρα, είναι αδύνατον να βρει κανείς ενδείξεις —ικανές να αντέξουν σε δικαστική διερεύνηση— πως ο Μπιν Λάντεν έχει σχέση με την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου.²⁸ Μέχρι σήμερα φαίνεται πως το βασικό ενοχοποιητικό στοιχείο γι' αυτόν είναι το γεγονός ότι δεν την καταδίκασε. Απ' όσα είναι γνωστά για το μέρος όπου μένει ο Μπιν Λάντεν και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δρα, είναι σχεδόν απόλυτα βέβαιο πως ούτε σχεδίασε προσωπικά αλλά ούτε και εκτέλεσε ο ίδιος την επίθεση — πως είναι δηλαδή ο εμπνευστής, «ο CEO* της μητρικής εταιρείας».²⁹ Η απάντηση των Ταλιμπάν στο αίτημα των Ηνωμένων Πολιτειών για την έκδοσή του είναι απόλυτα λογική: «Φέρτε μας τις αποδείξεις και θα σας τον παραδώσουμε». Η απάντηση του προέδρου Μπους στο αίτημα αυτό ήταν: «Δε διαπραγματευόμαστε».³⁰

(Εφόσον διεξάγονται συζητήσεις για την έκδοση του CEO, μήπως μπορεί η Ινδία να υποβάλει ένα παράπλευρο αίτημα και να ζητήσει την έκδοση του Αμερικανού Γουόρεν Άντερσον, ο οποίος ήταν διευθυντής της Γιούνιον Καρμπάιντ και υπεύθυνος για τη διαρροή τοξικών αερίων στο Μποπάλ το 1984 που σκότωσε δεκαέξι χιλιάδες ανθρώπους; Εμείς έχουμε έτοιμες τις σχετικές αποδείξεις. Μας τον δίνετε, παρακαλώ;) ³¹

Ποιος όμως είναι στην πραγματικότητα ο Οσάμα μπιν Λάντεν;

Ή μάλλον για να το θέσω αλλιώς: Τι είναι ο Οσάμα μπιν Λάντεν;

Ο Οσάμα μπιν Λάντεν είναι το οικογενειακό μυστικό της Αμερικής. Είναι ο *doppelganger*, το σκοτεινό *alter ego* του Αμερικανού προέδρου. Το άγριο δίδυμο όλων αυτών που υποτίθεται πως είναι όμορφα και πολιτισμένα. Δημιουργήθηκε από το περισσευόμενο πλευρό ενός κόσμου ρημαγμένου από την εξωτερική πολιτική της Αμερικής: τη διπλωματία των κανονιοφόρων της, το πυρηνικό οπλοστάσιό της, την ωμά διακηρυγμένη πολιτική της «για πλήρη κυριαρχία», την ανατριχιαστική αδιαφορία της για τις ζωές όσων δεν είναι Αμερικανοί, τις βάρβαρες στρατιωτικές επεμβάσεις της, την υποστήριξη που προσφέρει σε αυταρχικά και δικτατορικά καθεστώτα, την αδυσώπητη οικονομική ατζέντα της που κατατρώει σαν σμήνος ακρίδων³² τις οικονομίες των πιο φτωχών χωρών του κόσμου, τις αρπακτικές πολυεθνικές της, που μας αφαιρούν ακόμα και τον αέρα που αναπνέουμε, τη γη όπου πατάμε, το νερό που πίνουμε και τις σκέψεις που κάνουμε.

Τώρα που το οικογενειακό μυστικό αποκαλύφθηκε, οι δίδυμοι άρχισαν να μουτζουρώνουν ο ένας τον άλλον και βαθμιαία λειτουργούν εναλλάξ. Τα όπλα τους, οι βόμβες τους και τα ναρκωτικά τους διαγράφουν κύκλους. (Οι πύραλοι Στίγκερ, που θα πλήξουν τα αμερικανικά ελικόπτερα, έχουν χορηγηθεί από τη CIA. Η ηρωίνη που χρησιμοποιούν οι Αμερικανοί ναρκομανείς προέρχεται από το Αφγανιστάν. Η κυβέρνηση Μπους χορήγησε πρόσφατα στο Αφγανιστάν βοήθεια σαράντα τριών εκατομμυρίων δολαρίων για τον «πόλεμο κατά των ναρκωτικών»...) ³³ Οι δίδυμοι έχουν αρχίσει να δανείζονται ακόμα και τη ρητορεία ο ένας του άλλου. Καθένας αποκαλεί τον άλλο «κεφάλι του φιδιού» και οι δυο τους επικαλούνται τον Θεό και χρησιμοποιούν αυτό το αιώνιο δίπτυχο του Καλού και του Κακού ως σημείο αναφοράς τους. Και οι δυο τους είναι ανακατεμένοι, χωρίς καμιά αμφιβολία, σε πολιτικά εγκλήματα. Και οι δυο τους είναι επικίνδυνα εξοπλισμένοι — ο ένας με το πυρηνικό οπλοστάσιο του ολοφάνερα ισχυρού και ο άλλος με την πυρακτωμένη καταστρεπτική δύναμη της έσχατης απελπισίας. Η μπάλα της φωτιάς και η αξίνα του πάγου. Το ρόπαλο και το τσεκούρι. Εκείνο που έχει σημασία να θυμόμαστε είναι πως κανένας από τους δυο τους δεν αποτελεί την αποδεκτή εναλλακτική λύση για τον άλλον.

Το τελεσίγραφο του προέδρου Μπους προς τους λαούς όλου του κόσμου που έλεγε «ή είστε μ' εμάς ή είστε με τους τρομοκράτες» είναι ένα δείγμα αυθάδους αλαζονείας.³⁴

Δεν πρόκειται για μια επιλογή που ο κόσμος τη θέλει, τη χρειάζεται ή είναι υποχρεωμένος να την αποδεχτεί.

Οκτώβριος 2001